

Známy byl tamní smíšený pěvecký sbor, krom toho tam působili sokolové a hasičský sbor. Přitom bylo v Boratině pouhých 42 popisných čísel. Do československé zahraniční armády se přihlásilo 74 mužů, z nichž 11 padlo. Příklad vztahu mezi Boratinem na Ukrajině a Chotiněvsí na Litoměřicku (stejně jako by tomu mohlo být v případě mnoha jiných ukrajinských a českých vesnic) dokládá, že Volynští Češi jsou integrační součástí moderních českých a československých, ale i ukrajinských dějin.

Stejně jako většinová česká společnost - ba ve větší míře - byli volynští krajané zasaženi projevy německého fašismu i ruského komunismu. Poznali, co znamená národnostní a sociální nenávisť, ruské gulagy, německé pracovní tábory, viděli projevy holocaustu židovského obyvatelstva. Přinesli množství válečných obětí pro obnovu československého státu, měli proto plně právo se do staré vlasti vrátit.

V souvislosti se 65. výročím reemigrace volynských Čechů možno s určitou nadsázkou říci, že ten, kdo nezná historii volynských Čechů, nemůže v úplnosti rozumět dvěma posledním stoletím našich národních dějin.

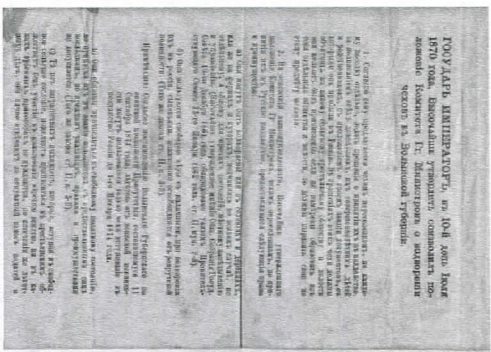
Autor působí jako archivář (archivní inspektor) ve Státním oblastním archivu Litoměřice.

Téma volynských Čechů ve výuce dějepisu

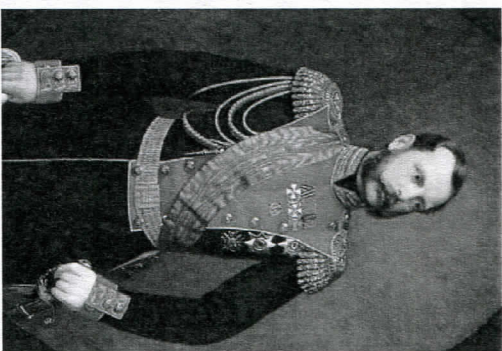
Mgr. Dagmar Martinková

Dějiny volynských Čechů jsou v celkovém objemu dějin, které se musí děti na základních či středních školách naučit, jen zanedbatelným zrnkem prachu, které je však vzorkem reprezentativním, neboť poukazuje na tzv. „nej“ našich národních dějin. Volynské dějiny přinášíji spoustu zajímavých historických témat, jako například: česká emigrace v 2. polovině 19. století, její uplatnění v zahraničí, osudy krajanů a jejich neuvěřitelné příběhy, problematika československých legií, události druhé světové války, poválečné Československo, kolektivizace zemědělství, protikomunistická činnost atd. V neposlední řadě lze dějiny volynských Čechů uplatnit i v rámci regionálních dějin, které jsou z hlediska didaktiky pro školní děti nejbližší a tak i nejuchopitelnější.

Jaká je tedy praxe a jak historii volynských Čechů lze zasadit do širších dějin? Propojení dějin volynských Čechů s dějinami obecnými, nebo také ruskými skývá osobnost cara-reformátora Alexandra II. (1818-1881). Nejen, že zavedl střežijní zákon pro přistěhovalce, a to že roku 1861 zrušil nevolnictví, ale přijal spoustu dalších opatření, která přispěla k uvolnění poměrů v samoděržavném Rusku. Bohužel, otěže uvolnil natočil, že v zemi začaly vznikat radikální teroristické skupiny, např. Zemlja i volja, a ty skutečněovaly atentáty na nejvyšší funkcionáře, nevyjímaje cara.

Carští ukaz

Alexander II.

V den, kdy car Alexander II. podepsal dokument, který v podstatě předznamenal ústavu, byl teroristy zavražděn vhozením bomby nejprve do kočáru, a když se pokus nezdařil, tak druhou přímo pod carovy nohy (pokusu na jeho osobu bylo celkem sedm). Byl to také tenýž car, který v roce 1870 vydal vládní usnesení týkající se nově příchozích českých kolonistů. Toto usnesení přinašelo zejména pro emigranty z Čech náboženskou svobodu s právem zřídit si vlastní církevní organizaci, osvobození od vojenské povinnosti nebo pětileté daňové prázdny.

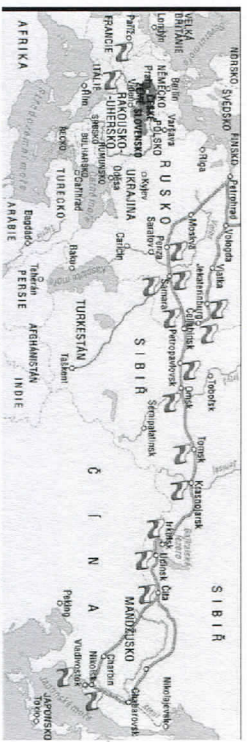
Počátky českých emigrantů na území carského Ruska lze srovnat s působením středověkých kolonizátorů. Skupovali půdu a zakládali nové vesnice tzv. na zeleném drnu. Káceli lesy, vypalovali pařezy, orali půdu, kopali studny, stavěli obytné domy, stáje a sklepy, zakládali sady a

chmelnice atd. Za několik desítek let dokázali vytvořit to, co některým národům trvalo stovky let.

Československé legie v Rusku

Dějiny volyňských Čechů v kontextu s českými dějinami neznají lepšího příkladu, než téma Československých legií v Rusku. Již při založení České družiny v roce 1914 asistovalo tomuto historickému počínu na 244 starodružníků z řad volyňských Čechů. Podíl legií na vzniku samostatného Československa je jednoznačný a záslužný, kdy svou bojovou připraveností a odhodlaností sjednali obrovskou reputaci národu Čechů ve světě. Celkově se v legiích pohybovalo na 1500 volyňských Čechů, z nichž několik desítek pak absolvovalo sibiřskou anabázi a přijelo i do nového Československa.

Mapa postupu čs. legii

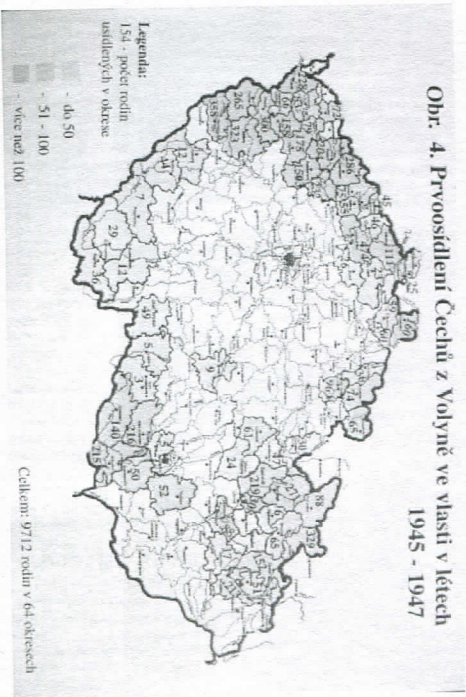
V celosvětovém měřítku událostí druhé světové války se objevili volynští Češi na všech frontách, avšak nejvíce do boji přispěli díky vytvoření 1. čs. armádního sboru. Do armády tehdy vstoupilo 10 525 dobrovolníků, což byl asi

Volynští Češi ve druhé světové válce

každý čtvrtý volynský Čech. Mnohdy narukovaly celé rodiny. Zapsali se do historie v krvavém boji u Machnówky, nebo zejména při těžkých bojích o slovenskou Duklu.

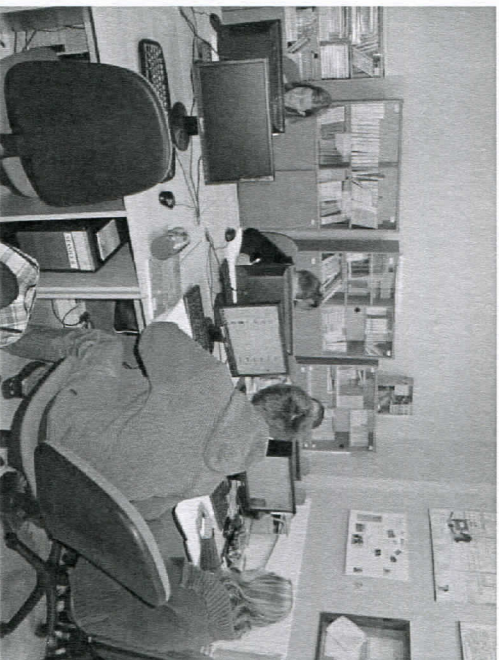
Po válce se demobilizovaní vojáci začali usazovat po celé republice. V roce 1947 v rámci reemigrace jejich rodinných příslušníků a dalších volynských Čechů usazování vrcholilo. Jelikož učím na Vyškovsku, v regionu, kam po 2. světové válce bylo umístěno asi 52 rodin volynských Čechů, rozhodla jsem se toto téma uplatnit také ve výkladu místních dějin.

Regionální historii by se už z principu didaktiky měl dávat větší prostor. Jsou to dějiny, které jsou dětem blízké, uchopitelné a také jejich věku přiměřené. Takto si také děti mohou vytvořit plnohodnotný vztah k místu, kde žijí, a zejména k jeho historii.

Já jsem se rozhodla vytvořit projekt, který by volynské Čechy zasadil jak do celkového kontextu dějin národních, tak současně do dějin našeho regionu. Projekt jsem pojmenovala „**Volynští Češi kolem nás**“. Když se děti stávají pasivními posluchači, jak tomu je při klasické výuce, většinou to má poloviční vzdělávací účinek, ale pokud

některé věci musí objevovat sami, pátrat, mají možnost vyměnit školní prostředí za práci v terénu – to obvykle zanechává nesmazatelné stopy v paměti žáků. A pak se možná dostaví i dobrý pocit z dobře vykonané práce...

Žáci při hledání informací

Na začátku projektu byla jen hromada knih a encyklopedií, které děti pečlivě prolistovávaly a hledaly jakékoli odkazy k tématice. Poté se hledalo na internetu, případně se zjišťovalo jestli „volynáci“ nejsou nadávka či co... Vyzbrojeni základními daty se děti měly doma a ve svém okolí popíat na „reálné“ volynské Čechy a jejich potomky. Vznikl seznam jmen a rodin, to vše v podstatě bez mé pomoci, přičemž jsem se samozřejmě ani nepřiznala, že do této skupiny „hledané menšiny“ patřím také.

Exkurze na vyškovský hřbitov

Následovala exkurze do Vyškova, kde bylo našim úkolem navštívit hřbitov – oddělení legionářských hrobů. Zde mě správce hřbitova odhalil, neboť mě oslovil s otázkou: „*A jak je to paní učitelko s tím vašim dědečkem?*“ a uvedl hrob již exhumovaného dědy. Navíc nám poskytl nějaké údaje z městské kroniky o volynském Čechovi důstojníku Zumrovovi, které se týkaly jeho pohřbu.

Při návštěvě Muzea Vyškovska naše pocity neoraného pole umocnila magistra historička, která sama sdělila, že toto téma ve vyškovském regionu ještě nikdo nedělal, a tedy že se o tom opravdu moc neví a v podstatě „*to čeká na zpracování...*“. A to pojali žáci jako velkou výzvu. Narazili jsme zde na jména Josefa a Václava Kulichových, o kterých nám bohužel také mnoho v muzeu nesdělili, a to byl další podnět k pátrání. Posléze jsme zjistili, že z této rodiny dokonce narukovalo sedm osob!

Prohlídka muzea

Naposledy jsme navštívili okresní knihovnu. Zde na referenčním oddělení se nám věnovali maximálně a kromě literatury nám poskytli i odkazy z denního tisku. Půjčili nám také knihu, kterou sepsal samotný Josef Kulich. Z exkurze tedy vzniklo víc otázek než odpovědí.

Po celou dobu si děti vyplňovaly pracovní list, který pak ve škole zpracovaly a vytvořily seznam literatury a jmen volyňských Čechů spojených s Vyškovskem. O našich průběžných výsledcích jsme také informovali v regionálním tisku, přičemž jsme vyzvali veřejnost, ať se přihlásí kdokoliv, kdo k tomuto tématu má nějaké informace. V nejbližší době nás ještě čeká vytvoření dotazníku a beseda s pamětníky z regionu, a v neposlední řadě výstava dosažených výsledků.

Pojmy jako národovectví, vlastenectví, patriotismus či národní hrdost se už delší dobu tzv. nenosí. Je to typický jev pro generaci, které se na toto téma nedostávají informace

z domácího prostředí. Proto ani škola nemůže stavět na tom, co není, ale přesto mnohdy takové nevěsední zajímavé projekty mohou zaujmout a zůstat v paměti dětí. Téma výše uvedeného projektu však má šanci tyto pojmy představit a zanechat dojem.

V neposlední řadě je to i výstava „Návraty volyňských Čechů“, která se představila na konferenci k 65. výročí reemigrace volyňských Čechů. Jejím úkolem je zachytit osudy volyňských Čechů a jejich význam pro náš národ. Je určena právě nejmladším generacím, a zejména vašim potomkům. Zahrnuje vše, co by možná každý mladý člověk měl ve svých národních dějinách poznat: dobrodružství, odvalu, solidaritu, pracovitost, boj za svobodu a spravedlnost, nadšení, naději, kouzlo mateřského jazyka, a v neposlední řadě jedinečnost českého národa a hrdost na svůj národ a svoje předky pro to, čím dokázali projít, co vytrpěli a přitom se cítí uhájili.

Autorka je členkou Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel a aktivně působí v jeho řadách. Nyní pracuje jako učitelka na základní škole Bohdalice, kde vyučuje žáky druhého stupně. Zároveň je doktorandkou na pedagogické fakultě Karlovy univerzity.

Návrat do vlasti

Sborník příspěvků z konference konané k 65. výročí
reenigrace volyňských Čechů.

Tomáš Bártek, Tereza Ničová (eds.)